

des Goethischen Faust«. Den er trykt i »Hist.-filol. Meddelelser« I. 7.

Endelig gav J. BRØNSTED en Meddelelse om en thermodynamisk Relation imellem Blandingsarbejderne i delvis mættede Opløsninger og deres Anvendelse til Affinitetsbestemmelser. Den er trykt i »Math.-fys. Meddelelser« I. 5.

I Stedet for MARTIN KNUDSEN, der var valgt til Sekretær, valgtes J. HJELMSLEV til Medlem af *Kassekommissionen* for Resten af Knudsens Funktionstid, d. v. s. til April 1919.

3. Mødet den 16de November.

(Tilstede var 44 Medlemmer, nemlig THOMSEN, *Præsident*, Zauthen, Christiansen, Warming, Steenstrup, Gertz, Heiberg, Høffding, P. E. Müller, Erslev, Prytz, Salomonsen, Jónsson, Johannsen, Jespersen, Bang, Juel, Buhl, Kålund, Rosenvinge, Rubin, Drachmann, Hude, Henriques, Lange, Sørensen, J. L. W. V. Jensen, Andersen, Thoroddsen, Madsen, Kinch, Vedel, Sarauw, Bock, Hjelslev, Nielsen, Poulsen, Bjerrum, Fibiger, Ostfeld, Krogh, Bohr, P. O. Pedersen, *Sekretæren*.)

Selskabets Protektor Hs. Maj. Kongen overværede Mødet.

Selskabets Præsident holdt nedenstaaende Tale:

Deres Majestæt!

Højtærede Kolleger!

Maa det være mig tilladt paa Selskabets Vegne at byde Deres Majestæt Velkommen i vor Midte og udtale vor Tak, fordi Deres Majestæt har villet hædre vort Møde med Deres Nærværelse. Det er os særlig kært at se Deres Majestæt netop i Dag, da det er en Slags Mindedag, idet Selskabet i disse Dage har bestaaet i 175 Aar. Det var nemlig den 13. November 1742, at det blev stiftet, eller at i alt Fald dets første Møde holdtes.

Vi har imidlertid ikke fundet, at der var nogen Grund til at fejre dette Jubilæum paa nogen særlig festlig Maade. Dels er det overhovedet ikke Tider til at holde Fest i, dels er 175, omend en anselig Alder, dog ikke et saa rundt Tal, at man har fundet det nødvendigt at jubilere, lige saa lidt som man gjorde det for 50 Aar siden, da Selskabet fyldte sine 125 Aar. Naar man først er bleven saa gammel, regner man ikke mere med Fjerdedels-Aarhundreder. Det maa overlades til dem, der om 25 Aar er Medlemmer, om og hvorledes de da vil mindes det højtideligere Jubilæum, de 200 Aar.

Det er da heller ikke min Mening her at holde en Fest-tale, og jeg skal heller slet ikke forsøge at give et almindeligt Tilbageblik paa de svundne 175 Aar.

Jeg skal blot forsøge i nogle faa Træk at minde om visse Mærkepunkter indenfor de 25 Aar, der er forløbne, siden vi i 1892 fejrede vort 150 Aars Jubilæum.

Det er jo ret store Forandringer, der paa forskellig Maade er foregaaet indenfor dette Tidsrum. To af Selskabets høje Protektorer er gaaet bort, Kong Kristian IX og Kong Frederik VIII, hvem vi med Taknemlighed mindes som Selskabets særlige Velynder. Og vor egen lille Kreds har jo efterhaanden i høj Grad skiftet Udseende. Vor forrige Præsident Jul. Thomsen er død 1909 efter at have beklædt denne Værdighed i 22 Aar. Vor Sekretær igennem 39 Aar Prof. Zeuthen har fra dette Efteraar af ønsket sig fritaget for sit Hverv; dog glæder vi os ved fremdeles at have ham i vor Midte og haaber endnu i mange Aar at se ham her. Men mangfoldige andre er borte, saaledes at af vore nuværende 70 indenlandske Medlemmer kun 19 eller 20 var Medlemmer allerede i Novbr. 1892, altsaa mindre end 30 pCt., medens over 70 pCt. først er blevne optagne i Selskabet efter den Tid.

Det, der vel i denne Periode har været af størst Betydning for Selskabets indre Liv, er Flytningen til de Lokaler,

hvor vi nu har vort Hjem. Jeg maa i denne Anledning kortelig gaa tilbage i Tiden.

I de første 30 Aar omtrent af sit Liv havde Selskabet intet fast Lokale. Møderne holdtes i Præsidenternes private Hjem, altsaa hos Joh. Ludv. Holstein og Otto Thott. Dette medførte imidlertid store Ulemper, og Møderne faldt tilsidst helt bort. Da lykkedes det Sekretæren Hjelmskjær, der kort efter blev Selskabets Præsident, at opnaa et kongeligt Reskript af ⁵/₁₀ 1774, hvorefter bl. a. Kongen overtager Protektoratet med Løfte om at forunde Selskabet de fornødne Rum paa et af Slottene med Møbler og Brænde.

Det fik da sit Hjem paa Prinsens Palæ, hvor det første Møde holdtes 29. Marts 1776. Efter Christiansborgs Brand 1794 maatte Selskabet imidlertid med yderst kort Varsel forlade sine Lokaler i Palæet, da de nu skulde bruges paa anden Maade, og efter at have været husvildt et Aar fik det anvist nye Lokaler paa Christiansborg, i Hofteaterfløjen, og holdt her sit første Møde i Januar 1795.

Her havde nu Selskabet sit Tilhold indtil Sommeren 1854, da det atter maatte flytte og vendte tilbage til Prinsens Palæ, hvor der ved Bevilling af Rigsdagen blev indrettet et overmaade smukt og stemningsfuldt Lokale med fuld Møblering.

Efter Christiansborgs Brand 1884 maatte vi atter med meget kort Varsel flytte Kontor og hele det kostbare Bogsamling bort, fordi man frygtede for Brandfaren paa Palæet. Vi maatte dertil leje Lokale i en privat Bygning, et Pakhus »Ved Stranden« — et ret brandfarligt Sted, foruden at det var meget besværligt at have Kontor og Mødesal saa langt skilt fra hinanden; og saa skøn og stemningsfuld Salen end var — i sit hele Udstyr netop stemmende med den Tid, hvor vort Selskab var bleven til — saa var den dog heller ikke ret praktisk indrettet og ogsaa efterhaanden noget lille.

I Erkendelse heraf indkom der i 1893 et højhjertet Tilbud fra Carlsbergfondets Direktion om i den nye Bygning, den tænkte at lade opføre, gratis at lade indrette alle fornødne Lokaler for Selskabet med tilhørende Belysning og Varme. Det er en Selvfølge, at Selskabet med Taknemlighed tog imod dette storslaaede Tilbud.

Medens Bygningen blev opført, gik Selskabet snarest muligt i Gang med at træffe Bestemmelse om den indre Ordning og Møblering, hvad der, som ældre Medlemmer vil erindre, ikke altid gik saa aldeles glat.

1899, den 24. Marts, holdt Selskabet sit første Møde i det nye Lokale i Overværelse af Kongen og forskellige Medlemmer af Kongehuset. Til denne i sig selv saa store Gave føjede Fondets Direktion endnu andre Gaver: det kolossale Maleri af Krøyer: Et Møde i Videnskabernes Selskab, der ikke blot som Kunstværk er af største Værdi, men ogsaa nu er og i Fremtiden altid vil være os kært ved alle de udmærkede Portræter, det giver, og som Erindring om det Sted, der i 45 Aar var Selskabets Hjem; endvidere Portræt af Kong Christian VI (Kopi efter Original paa Rosenborg) og en Buste af Carlsbergfondets højsindede og vidtskuende Stifter J. C. Jacobsen. Dertil har Fondets Direktion endnu føjet andre Gaver og anden Støtte. Jeg vil ogsaa fremhæve, at de større Forhold her tillader Medlemmerne efter Mødernes Slutning at blive samlede ved et Stykke Smørrebrød og en Kop The eller lignende, hvad der ikke blot er en stor Behagelighed, men overordentlig nyttigt ved den Lejlighed, det byder til personlig Samtale og Tankeudveksling.

For alt dette staar Selskabet i dyb Taknemlighedsgæld til Carlsbergfondet, der er saa nær knyttet til Selskabet, om end som selvstændig Institution, og som med sine rige Midler virker for samme Formaal som Selskabet og har aabnet dansk Videnskab Veje, som man ikke tidligere har drømt om, og som mange større Lande maa misunde os.

Men med oprigtig Taknemlighed tænker Selskabet ogsaa tilbage paa, at det ved vore Kongers Velvilje og Interesse for Videnskaben og senere ved Imødekommenhed fra Regering og Rigsdag i 123 Aar har haft et fast og betrygget Tilhold overladt af Staten, som vi nu har givet Afkald paa.

Af andre Mærkepunkter maa mindes om, at Selskabet i 1900 efter Indbydelse indtraadte i den internationale Aka-
demiassociation, hvis Formaal er at forberede og fremme videnskabelige Foretagender af almindelig Interesse og i Fællesskab at træffe Foranstaltninger til Lettelse af det videnskabelige Samkvem.

Vort Selskab har stadig sendt Repræsentanter til alle Associationens Generalforsamlinger, der holdes paa skiftende Steder, hidtil i Reglen hvert 3die Aar, og vi har efter Evne ydet Bidrag til nogle af de store Foretagender, der ad denne Vej er satte i Gang. Under den store Krig har naturligvis ingen Generalforsamling kunnet holdes, og hvorledes det vil gaa efter Krigen, kan ingen sige.

Jeg nævner dernæst, at der nogle Gange er blevet foretaget mindre Ændringer i Selskabets Vedtægter. Saaledes blev der f. Eks. fra 1909 indført visse Begrænsninger med Hensyn til Antallet af indenlandske Medlemmer, ligesom der allerede tidligere havde været for de udenlandske.

Forøvrigt har Selskabet ført sit stille Liv uden store Begivenheder eller Omskiftelser. Det har holdt sine regelmæssige Møder, hvor Medlemmerne har forelagt Resultaterne af deres Arbejder i stadig stigende Antal. Medens man endnu for 25 Aar siden som Regel kun havde én Meddelelse paa hvert Møde, er der nu efterhaanden blevet 2—3 eller flere. Først nu i denne Vinter truer Hindringer udefra med at ville medføre Indskrænkning af Møderne paa Grund af Vanskelighederne ved Varme og Lys. Vi haaber, at det i det væsentlige maa lykkes at overvinde dem.

Dernæst er vore Publikationer regelmæssig udkomne. Af

Skrifterne i 4to er der i disse 25 Aar for den hist.-filos. Klasses Vedkommende udkommet 5—6 Bind, for den naturv.-math. Klasses, der altid er mere produktiv, op imod 20.

Endvidere er der hvert Aar udgivet et Bind af »Oversigt over Selskabets Forhandlinger«, der stadig er blevet tykkere paa Grund af det voksende Antal af Afhandlinger. Fra i Aar af er der imidlertid indført en gennemgribende Forandring, idet Oversigten fremtidig kun indeholder Beretning om, hvad der er passeret paa Møderne eller ellers, medens de Afhandlinger, der før havde deres Plads i Oversigten, nu udgives særskilt under Titlen »Meddelelser«, i forskellige Fagrækker, og først efterhaanden samles til hele Bind, uafhængigt af Oversigten.

Som sædvanlig har Selskabets Publikationer ikke været indskrænkede til Arbejder af Medlemmer, men ogsaa mange Arbejder af Ikke-Medlemmer har set Lyset gennem vort Selskab.

Ved Siden af de nævnte regelmæssige Publikationer har Selskabet udgivet forskellige særskilte Arbejder, f. Eks. Mindeskrifter i Anledning af 300-Aarsdagen for Tycho Brahes Død og 200-Aarsdagen for Ole Rømers Død. Af andre større Arbejder, der er bragte til Afslutning i denne Periode, nævner jeg det store og vigtige Værk *Regesta diplomatica historiæ Danicæ* (1907) og *Den danske Ordbog* (1905), en stor Opgave, som Selskabet allerede i det 18de Aarhundrede havde sat sig, og som man har vedblevet at betragte som en Æressag af føre til Ende, skønt rigtignok Begyndelsen ikke er Enden lig; det kan man sige sig selv, naar man tænker paa, at 1ste Bind bærer Aarstallet 1795. Ord som Dampmaskine, Dampskib, Jernbane og Hundreder af lignende vil man for-gæves søge deri, fordi Tingen ikke eksisterede, da vedkommende Bogstaver blev udarbejdede.

Men jeg skal ikke længer lægge Beslag paa Deres Opmærksomhed.

Idet jeg endnu engang takker Deres Majestæt, fordi De ved Deres Nærværelse har kastet Glans over denne Mærkedag, vil jeg ønske, at det maa lykkes Deres Majestæt og det danske Folk fremdeles at holde vort Fædreland udenfor den forfærdelige Krig, der nu paa fjerde Aar har hjemsøgt Verden, og at det maa være vort Selskab forundt, i Ly af den Fred, som vi alle haaber paa, og som dog engang maa komme, at arbejde trøstigt videre til de tohundrede Aar og fortsætte sin fredelige Gerning endnu i en lang Fremtid derefter, til Fremme for Videnskaben og til Ære for vort Fædreland.

H. HØFFDING gav en Meddelelse om Grundlaget for Spinozas Ethica og forelagde en Afhandling »Spinoza's Ethica. Analyse og Karakteristik«. Den vil blive trykt i Skrifterne.

I Stedet for Hjelmlev, der var bleven indvalgt i Kassekommissionen, valgtes C. HANSEN OSTENFELD til *Revisor* for de kommende tre Aar, d. v. s. til April 1921.

Kassekommissionen meddelte, at den havde valgt J. L. W. V. JENSEN til *Formand*.

I Anledning af Selskabets 175 Aars Bestaaen nedsattes efter Sekretærens Forslag et »Portrætudvalg«, bestaaende af *Præsidenten*, *Klasseformændene*, *Kassekommissionens Formand* og *Sekretæren*, for at udarbejde Plan til et Fotografialbum over Selskabets Medlemmer.

Paa Grund af Brændsels- og Belysningsvanskeligheder bestemte Præsidenten, at der ikke skulde holdes Møde den 30. November.
